

ภาพวาดบุคคลบนเครื่องเคลือบเมืองจันทบุรี ในสมัยราชวงศ์หมิงและชิง

เยริน ตงฟาง¹, จันทนา คชประเสริฐ² และ ภรดี พันธุ์ภากร³
คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา^{1,3}
คณะดนตรีและการแสดง มหาวิทยาลัยบูรพา²
E-mail: 345045463@qq.com¹, jantanakh@go.buu.ac.th², poradee@buu.ac.th³

วันที่รับบทความ: 16 ตุลาคม 2566
วันที่แก้ไขบทความ: 28 พฤศจิกายน 2566
วันที่ตอบรับบทความ: 4 ธันวาคม 2566

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาพัฒนาการและการจำแนกประเภทของภาพวาดบุคคลบนเครื่องเคลือบในสมัยราชวงศ์หมิงและชิงเมืองจันทบุรี 2) เพื่อวิเคราะห์สุนทรียภาพทางศิลปะและความหมายแฝงทางวัฒนธรรมของภาพวาดบุคคลบนเครื่องเคลือบสมัยราชวงศ์หมิงและชิง วิธีการวิจัยหลัก ได้แก่ วิธีการวิจัยเชิงเอกสาร วิธีการวิจัยภาคสนาม และวิธีการวิจัยแบบสหวิทยาการ

ผลการวิจัยพบว่า 1) เนื้อเรื่องของภาพวาดบุคคลบนเครื่องเคลือบของเมืองจันทบุรีในสมัยราชวงศ์หมิงและชิงมีความหลากหลายมากขึ้น ภาพวาดบุคคลบนเครื่องเคลือบสมัยราชวงศ์หมิงพบ 4 ประเภท ได้แก่ เรื่องราวในความเป็นจริง เรื่องราวในประวัติศาสตร์ เรื่องราวในตำนาน และเรื่องราวในอุปรากร ส่วนภาพวาดบุคคลบนเครื่องเคลือบสมัยราชวงศ์ชิง พบเพิ่มมาอีก 1 ประเภท คือ เรื่องที่เกี่ยวกับตะวันตก 2) ภาพวาดบุคคลบนเครื่องเคลือบในสมัยราชวงศ์หมิงและชิง ด้านรูปแบบให้ความสนใจกับความสัมพันธ์ของสัดส่วน ความสอดคล้อง และการแสดงสีของตัวบุคคลในภาพวาด ด้านความหมายแฝงทางวัฒนธรรมได้สะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อทางศาสนา การเมืองและสังคม ประเพณีพื้นบ้าน และการพัฒนาสังคม นอกจากนี้ งานวิจัยนี้ยังได้รับองค์ความรู้เกี่ยวกับภาพวาดบุคคลบนเครื่องเคลือบในสมัยราชวงศ์หมิงและชิง อีกทั้งเป็นพื้นฐานสำหรับการเผยแพร่และการสืบทอดภาพวาดบุคคลบนเครื่องเคลือบ

คำสำคัญ: สมัยราชวงศ์หมิงและชิง เมืองจันทบุรี ภาพวาดบุคคลบนเครื่องเคลือบ สุนทรียภาพ ความหมายแฝงทางวัฒนธรรม

Jingdezhen ceramic figure painting during the Ming and Qing dynasties

Ren Dongfang¹, Jatana Khochprasert² and Poradee Punthupakorn³

Faculty of Fine and Applied Art, Burapha University^{1,3}

Faculty of Music and Performing Arts, Burapha University²

E-mail: 345045463@qq.com¹, jantanakh@go.buu.ac.th², poradee@buu.ac.th³

Received: October 16, 2023

Revised: November 28, 2023

Accepted: December 4, 2023

Abstract

The research goal of this paper is to 1) study the development of ceramic figure painting and its classification in Jingdezhen during the Ming and Qing dynasties. 2) Analyse the aesthetic and cultural connotations of Jingdezhen ceramic figure painting during the Ming and Qing dynasties. The main research includes documentary, field, and interdisciplinary research methods.

The results show that: 1) the theme of ceramic figure painting during the Ming and Qing dynasties in Jingdezhen has a gradually enriched development trajectory. There are four main themes of ceramic figure painting in the Ming dynasty: realism, history, mythology, and opera. Based on the Ming dynasty, in the Qing dynasty, there emerged the theme of Western figure painting, forming a total of five themes. 2) Ceramic figure painting in the Ming and Qing dynasties focused on the proportional relationship, echo relationship and color expression of figures in form. The cultural connotations reflect the religious beliefs, social politics, folk customs and social development in ancient China. This research can generate the knowledge system of ceramic figure painting in Ming and Qing dynasties, and provide the basis for spreading and inheriting ceramic figure painting.

Keywords: Ming and Qing Dynasties, Jingdezhen, Ceramic Figure Painting, Aesthetic, Cultural Connotation

บทนำ

เมืองจिंगเต๋อเจิ้น (景德镇) ถูกขนานนามว่าจีนผิงในราชวงศ์ฮั่น สมัยราชวงศ์จิ้นตะวันออกถูกเรียกกันว่า “ซางหนาน” และสมัยราชวงศ์ถังเปลี่ยนชื่อเป็นผู้เหลียง ต่อมาถูกตั้งชื่อว่าจिंगเต๋อเจิ้นในปีแรกของการขึ้นครองราชย์ของจักรพรรดิจึงเต๋อในราชวงศ์ซ่ง แต่ในยุคนั้นจिंगเต๋อเจิ้นยังคงอยู่ภายใต้การปกครองของอำเภอผู้เหลียง (浮梁) และได้รับการแต่งตั้งเป็นเมืองอิสระหลังการสถาปนาประเทศจีนขึ้นใหม่ (Cheng, 1960) หนังสือ “การบันทึกหนานเหย้า” ได้บันทึกไว้ว่าการเผาเครื่องปั้นดินเผาในจिंगเต๋อเจิ้นเริ่มขึ้นในยุคสมัยจื๋อฮั่น (Zhang, 2012) และหนังสือเรื่อง “การบันทึกเครื่องปั้นดินเผาจिंगเต๋อเจิ้น” ได้อ้างถึงหนังสือประวัติศาสตร์ “ยี่จื้อ” ของสมัยราชวงศ์ถัง โดยอธิบายไว้ว่า เครื่องปั้นดินเผาที่ผลิตในเมืองจिंगเต๋อเจิ้นนั้นเป็นสีขาว มีความบาง และเคลือบเงาส่วนใหญ่นำไปขายให้กับเขตกวนจง ถูกเรียกกันว่าหยกปลอม (สีคล้ายของหยก) และถูกถวายแด่พระราชวงศ์ในปีที่สี่ของหวู่เต๋อสมัยราชวงศ์ถัง (Lan & Zheng, 2004) การผลิตเครื่องเคลือบที่มีขนาดค่อนข้างใหญ่ในเมืองจिंगเต๋อเจิ้นเกิดขึ้นในสมัยราชวงศ์ซ่ง ราชสำนักได้จัดตั้งสำนักเครื่องเคลือบเหย้าไปอยู่ในจिंगเต๋อเจิ้นขึ้นเพื่อจัดการภาษีและการค้าเครื่องเคลือบของจिंगเต๋อเจิ้นโดยเฉพาะ

สมัยราชวงศ์ซ่งได้ถึงราชวงศ์หยวนมีสงครามติดต่อกันหลายปี ช่างฝีมือจำนวนมากจึงโยกย้ายถิ่นฐานลงทางใต้ ส่งผลให้เกิดการพัฒนาทางเทคโนโลยีอย่างก้าวกระโดดของแหล่งเตาเผาจिंगเต๋อเจิ้นสมัยราชวงศ์หยวน ผู้ปกครองราชวงศ์หยวนให้ความสนใจเป็นพิเศษกับงานฝีมือ ดังนั้น ในเวลานั้นจึงมีการจัดตั้งระบบบรรจุช่างฝีมือ เพื่อบริหารและคุ้มครองช่างฝีมือ และได้จัดตั้งสำนักเครื่องเคลือบผู้เหลียงในจिंगเต๋อเจิ้นเมื่อปี ค.ศ. 1278 เพื่อการจัดการผลิตเครื่องเคลือบของเมืองจिंगเต๋อเจิ้น สมัยราชวงศ์หมิงและชิงได้จัดตั้งโรงงานเตาเผาหลวงในเมืองจिंगเต๋อเจิ้นและส่งผู้ดูแลการผลิตเครื่องปั้นดินเผาเพื่อพัฒนาและผลิตเครื่องเคลือบให้แก่ราชวงศ์โดยเฉพาะ ซึ่งเป็นการส่งเสริมการพัฒนาที่ยิ่งใหญ่ด้านศิลปะเครื่องเคลือบของจिंगเต๋อเจิ้น (Chen, 2003)

ในประวัติศาสตร์ เครื่องเคลือบของจिंगเต๋อเจิ้นได้รับความสนใจอย่างมากจากนักวิจัย แต่การวิจัยส่วนใหญ่มุ่งเน้นไปที่งานฝีมือของเครื่องเคลือบ โดยมีงานวิจัยน้อยมากเกี่ยวกับภาพวาดบุคคลบนเครื่องเคลือบ การวิจัยครั้งนี้ จึงได้เริ่มต้นจากการศึกษาภาพวาดบุคคลบนเครื่องเคลือบ เรียบเรียงข้อมูลด้านประวัติการพัฒนา จำแนกประเภทตลอดจนวิเคราะห์สุนทรียภาพทางศิลปะและความหมายแฝงทางวัฒนธรรมของภาพวาดบุคคลบนเครื่องเคลือบ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาพัฒนาการและประเภทของภาพวาดบุคคลบนเครื่องเคลือบเมืองจิ้งเต๋อเงินในสมัยราชวงศ์หมิงและชิง
2. เพื่อวิเคราะห์สุนทรียภาพทางศิลปะและความหมายแฝงทางวัฒนธรรมของภาพวาดบุคคลบนเครื่องเคลือบเมืองจิ้งเต๋อเงินในสมัยราชวงศ์หมิงและชิง

วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีการวิจัยเชิงเอกสาร โดยผ่านการทบทวนวรรณกรรม ศึกษาพัฒนาการเนื้อหา สุนทรียภาพ และความหมายแฝงทางวัฒนธรรมของภาพวาดบุคคลบนเครื่องเคลือบในจิ้งเต๋อเงินของสมัยราชวงศ์หมิงและชิง

วิธีการวิจัยภาคสนาม โดยส่วนใหญ่ได้รับข้อมูลจากการสังเกต การสัมภาษณ์ ฯลฯ ผู้วิจัยทำการสังเกตในพิพิธภัณฑ์และของสะสมส่วนบุคคล เพื่อได้รับข้อมูลเกี่ยวกับภาพวาดบุคคลบนเครื่องเคลือบ นอกจากนี้ ทำการสัมภาษณ์กับศาสตราจารย์ Cao Jianwen ผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัยศิลปะเซรามิกจากมหาวิทยาลัยเซรามิกจิ้งเต๋อเงิน ศาสตราจารย์ Liu Lejun ผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัยภาพวาดบุคคลบนเครื่องเคลือบจากมหาวิทยาลัยเซรามิกจิ้งเต๋อเงิน และ Xiao Peng นักวิจัยเชิงทฤษฎีจากพิพิธภัณฑ์เตาเผาหลง เพื่อได้รับข้อมูลเกี่ยวกับสุนทรียภาพทางศิลปะและความหมายแฝงทางวัฒนธรรมของภาพวาดบุคคลบนเครื่องเคลือบ โดยผ่านการสัมภาษณ์

วิธีการวิจัยแบบสหวิทยาการ เบื้องหลังของภาพวาดบุคคลบนเครื่องเคลือบที่แสดงออก มีความเชื่อมโยงอย่างกว้างขวางกับวรรณกรรม การเมือง ประวัติศาสตร์ ชีวิตจริงทางสังคม ฯลฯ จำเป็นต้องขุดค้นเนื้อหาที่สำคัญผ่านการวิเคราะห์และการตีความ ดังนั้นการวิจัยครั้งนี้จึงได้วิเคราะห์และศึกษาภาพวาดบุคคลบนเครื่องเคลือบของราชวงศ์หมิงและชิงอย่างครอบคลุม โดยประยุกต์ใช้ความรู้ทางศิลปะ ประติมานวิทยา ประวัติศาสตร์ คติชนวิทยา และสาขาวิชาอื่นๆ

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องของการวิจัยภาพวาดบุคคลบนเครื่องเคลือบ ได้แก่ ทฤษฎีประติมานวิทยา ทฤษฎีสุนทรียภาพทางศิลปะ ทฤษฎีความหมายแฝงทางวัฒนธรรม

ทฤษฎีประติมานวิทยา ถือกำเนิดขึ้นในเยอรมนีเมื่อต้นศตวรรษที่ 20 ทฤษฎีนี้ได้เสนอไว้ว่ามีสามขั้นตอนในการวิเคราะห์ภาพสัญลักษณ์ของงานศิลปะ ได้แก่ การอธิบายงานศิลปะที่เห็นอยู่ตรงหน้า ซึ่งเป็นคำอธิบายรูปลักษณะของงานศิลปะด้วยพรรณนาวิสัย

การวิเคราะห์ภาพสัญลักษณ์เป็นการวิเคราะห์และตีความเรื่องราวและความหมายแฝงของภาพ และการวิเคราะห์ด้วยประติมานวิทยาเป็นการเชื่อมโยงงานศิลปะกับพัฒนาการทางสังคม ภูมิหลังทางวัฒนธรรม รูปแบบผลงาน ฯลฯ และตีความอย่างครอบคลุม (Chen, 2008) การวิจัยครั้งนี้จะใช้ทฤษฎีดังกล่าวนี้เพื่อวิเคราะห์เนื้อหาการแสดงและภูมิหลังทางวัฒนธรรมของภาพวาดบุคคลบนเครื่องเคลือบ

ทฤษฎีสุนทรียภาพทางศิลปะ ได้เกิดขึ้นในประเทศเยอรมนีเมื่อศตวรรษที่ 16 โดยเสนอไว้ว่า สุนทรียภาพของงานศิลปะประกอบด้วย 3 ระดับ คือ ภาษาทางศิลปะ ภาพศิลปะ และความหมายทางศิลปะ โดยภาษาทางศิลปะและภาพศิลปะเป็นโครงสร้างภายนอกและภายในของงานศิลปะ ส่วนความหมายแฝงทางศิลปะ คือ ความหมายและสาระที่แฝงอยู่ภายในงานศิลปะ การวิจัยครั้งนี้จะใช้ทฤษฎีดังกล่าวนี้ในการวิเคราะห์องค์ประกอบ สี และรูปร่างของภาพวาดบุคคลบนเครื่องเคลือบ

ทฤษฎีความหมายแฝงทางวัฒนธรรม ได้กำเนิดขึ้นในประเทศอังกฤษเมื่อศตวรรษที่ 19 ความหมายแฝงทางวัฒนธรรมเป็นความคิด พฤติกรรม และขนบธรรมเนียมประเพณีที่คนกลุ่มหนึ่งสร้างขึ้นในช่วงเวลาหนึ่ง และกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดจากจิตสำนึก โดยรวมการวิจัยครั้งนี้จะใช้ทฤษฎีดังกล่าวนี้ในการสำรวจความเชื่อทางศาสนา ศีลธรรม ศึกษา ประเพณีพื้นบ้าน และชีวิตทางสังคมที่มีอยู่ในภาพวาดบุคคลบนเครื่องเคลือบ

เอกสารที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยเรื่อง “ภาพวาดเรื่องราวเกี่ยวกับบุคคลบนเครื่องเคลือบหวน่ายสมัยราชวงศ์หมิงช่วงปลายถึงราชวงศ์ชิงช่วงต้นในจิ่งเต๋อเจิ้น” โดย Liu Lejun (2019) ได้เรียบเรียงและเปรียบเทียบภาพวาดหวน่ายของราชวงศ์หมิงช่วงปลายและราชวงศ์ชิงช่วงต้น ใช้ทฤษฎีประติมานวิทยาเพื่อตีความความสัมพันธ์ระหว่างภาพวาดบุคคลบนเครื่องเคลือบกับภาพพิมพ์ อนุสาวรีย์ และประเพณีพื้นบ้าน

งานวิจัยเรื่อง “การประเมินลวดลายของเครื่องเคลือบสมัยราชวงศ์หมิงและชิง” โดย Tie Yuan (2004) ได้รวบรวมลวดลายตกแต่งเครื่องเคลือบสมัยราชวงศ์หมิงและชิงจำนวนมาก แม้ว่าจะมุ่งเน้นไปที่การประเมิน แต่ก็ใช้ทฤษฎีสุนทรียภาพทางศิลปะเพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบ สี และเนื้อหาของภาพวาดแต่ละชิ้นอย่างสังเขป

งานวิจัยเรื่อง “การวิจัยเกี่ยวกับภาพการสนับทึบนเครื่องเคลือบในราชวงศ์หมิงและชิงของจิ่งเต๋อเจิ้น” โดย Wei Dongdong (2012) ได้ทำการวิเคราะห์ภาพวาดมารดาสนับทึบนเครื่องเคลือบจำนวนมาก และได้อธิบายว่าความต้องการทางการเมืองและการบังคับจากประเพณีทางสังคมเป็นปัจจัยสำหรับการได้รับความนิยมของเรื่องดังกล่าวในสมัยราชวงศ์หมิงและชิง

เมื่อพิจารณาจากสถานการณ์การวิจัยในปัจจุบัน นักวิจัยส่วนใหญ่ดำเนินการวิจัยโดยยึดถือประติมานวิทยา การประเมิน หรือศึกษาจากเนื้อหาเรื่องใดเรื่องหนึ่งของภาพวาด โดยประยุกต์ใช้สุนทรียภาพทางศิลปะและความหมายแฝงทางวัฒนธรรมเพื่อสนับสนุนการวิจัย การวิจัยดังกล่าวนี้กลายเป็นข้อมูลอ้างอิงที่สำคัญสำหรับงานวิจัยนี้ ข้อแตกต่างคืองานวิจัยนี้มุ่งเน้นไปที่การอธิบายอย่างเป็นระบบและการวิเคราะห์โดยละเอียดเกี่ยวกับสุนทรียภาพทางศิลปะและความหมายแฝงทางวัฒนธรรมที่มีอยู่ในงานศิลปะชิ้นเดียว และให้ความสำคัญกับการถ่ายทอดข้อมูลให้คนส่วนใหญ่มากขึ้น

ผลการวิจัย

1. พัฒนาการและประเภทของภาพวาดบุคคลบนเครื่องเคลือบเมืองจิ้งเต๋อเงินในสมัยราชวงศ์หมิงและชิง

การวาดภาพบนเครื่องเคลือบในเมืองจิ้งเต๋อเงิน ปรากฏขึ้นตั้งแต่ยุคห้าราชวงศ์และราชวงศ์ซ่ง โดยใช้เม็ดสีเหล็กออกไซด์ที่ออกสีน้ำตาลเข้มเป็นหลัก แต่การใช้เม็ดสีเหล็กออกไซด์ในการเขียนเส้นจะมีรอยจุดเล็กทำให้เส้นวาดไม่เรียบเนียน ดังนั้น จึงไม่ค่อยได้ใช้สีในการเขียนภาพที่มีรูปแบบและความหมายเฉพาะ ด้วยการนำเข้าของวัสดุสีซุหมานิจิง (สีฟ้าและสีขาว) สมัยราชวงศ์หยวนช่วงกลาง ได้บุกเบิกหนทางของการพัฒนาการวาดภาพสีบนเครื่องเคลือบ ปัจจุบันมีภาพวาดบุคคลบนเครื่องเคลือบสมัยราชวงศ์หยวนมากกว่าสิบภาพ เนื้อหาหลักของภาพวาด โดยส่วนใหญ่เป็นเรื่องราวในประวัติศาสตร์

สมัยราชวงศ์หมิงช่วงต้น ภาพวาดบุคคลบนเครื่องเคลือบจากเตาเผาของรัฐพบได้ยาก และมีเครื่องเคลือบที่ตกแต่งด้วยภาพวาดเด็กเล่นและนักปราชญ์จากแหล่งเตาเผาพื้นบ้านจำนวนน้อยขึ้น ภาพวาดเด็กเล่นโดยส่วนใหญ่แสดงถึงการเล่นอย่างเพลิดเพลินของเด็ก จำนวนเด็กที่มักปรากฏในภาพมีห้าคน แปดคน และรัชสมัยเจียจิ้งมีการปรากฏภาพเด็กร้อยละ (Tie, 2004) เด็กสามคนมีความหมายแทนสามอันดับแรก (สามอันดับแรกในกลุ่มคนที่เข้าสอบ) ห้าคนมีความหมายแทนลูกชายทั้งห้าคนล้วนสอบได้เป็นข้าราชการ (เด็กทั้งห้าคนในครอบครัวล้วนสอบได้เป็นข้าราชการในการสอบขุนนางซึ่งหมายความว่า ครอบครัวมั่งคั่งและมีโชคลาภ (วาสนา) และเด็กหนึ่งกลุ่มต้นหมายถึงมีลูกหลานมากมาย และความเจริญรุ่งเรืองในการสืบตระกูล โดยส่วนใหญ่เด็กในภาพวาดมักจะถือดอกบัว ว่าว เครื่องดนตรี และสิ่งของอื่นๆ ไว้ในมือ และมักจะมีการประกอบเป็นลานบ้าน เช่น โถงลายเด็กร้อยละสี่หุ้ยของรัชสมัยเจียจิ้ง (เก็บสะสมไว้ที่พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติโตเกียว ประเทศญี่ปุ่น) นักปราชญ์ในภาพวาดนักปราชญ์ หมายถึง นักปราชญ์ผู้รอบรู้ในสมัยโบราณ เป็นผู้เต็มไปด้วยปัญญา

และพรสวรรค์ ไม่ยอมที่จะร่วมกระทำความชั่วและอยู่ในสังคมที่เต็มไปด้วยความมืดมนและการทุจริตทางการเมืองจึงไปอาศัยอยู่อย่างสันโดษในภูเขา ใช้ชีวิตแบบไม่สนใจโลก ภาพวาดมักแสดงให้เห็นว่านักปราชญ์มีการดื่มสุรา เล่นขิม ตกปลา พุดคุยกับเพื่อน เล่นหมากล้อม อ่านหนังสือ ฯลฯ ภาพเหล่านี้มักจะประกอบฉากด้วยภูเขา ป่าไม้ แม่น้ำ ทะเลสาบ และกระท่อม ส่วนใหญ่แสดงถึงสภาพความเป็นอยู่แบบสบายๆ ของพวกเขา ภาพที่มีเนื้อหาประเภทดังกล่าวนี้ได้ปรากฏขึ้นจำนวนมากในสมัยราชวงศ์หมิงช่วงกลางและปลาย โดยส่วนใหญ่ปรากฏบนเครื่องเคลือบจากแหล่งเตาเผาพื้นบ้าน เช่น แจกันดอกเหมยลายภาพวาดพิกขิมไปเยี่ยมเพื่อนสืลายครามของรัชสมัยเซวียนเต๋อ (ภาพ 1)

ภาพ 1

แจกันดอกเหมยลายภาพวาดพิกขิมไปเยี่ยมเพื่อนสืลายครามของรัชสมัยเซวียนเต๋อ

หมายเหตุ. จาก “การประเมินลวดลายของเครื่องเคลือบสมัยราชวงศ์หมิงและชิง” โดย Tie Yuan (2004)

รัชสมัยเซวียนเต๋อ เรื่องในภาพวาดบุคคลบนเครื่องเคลือบมีความหลากหลายมากขึ้น เริ่มมีภาพหญิงสูงศักดิ์ปรากฏขึ้นและแสดงให้เห็นถึงสตรีที่อ่านหนังสือ บรรเลงขิม ชมพระจันทร์ในลานบ้าน หรือเล่นกับเด็ก ๆ พร้อมผู้ติดตาม ซึ่งได้สะท้อนถึงสภาพการดำรงชีวิตจริงของสตรีผู้มีฐานะในสมัยนั้น ๆ เช่น แจกันดอกเหมยลายภาพวาดหญิงสูงศักดิ์สี่ครามรัชสมัยเซวียนเต๋อ และชุดกล่อกลายภาพวาดหญิงสูงศักดิ์ในลานบ้านของรัชสมัยเจิ้งเต๋อ (ชิ้นงานสะสมของพิพิธภัณฑสถานพระราชมังคลาภิเษก) (ภาพ 2)

ภาพ 2

ภาพหญิงสูงศักดิ์ในลานบ้านลายครามของชุดกลอง

หมายเหตุ. จาก “ชุดภาพประกอบเครื่องปั้นดินเผาพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ” โดย พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ สำนักพิมพ์พระราชวังต้องห้าม (2010)

สมัยราชวงศ์หมิงช่วงกลางเริ่มมีภาพวาดบุคคลในประวัติศาสตร์ปรากฏขึ้น บุคคลในประวัติศาสตร์โดยส่วนใหญ่จะแสดงให้เห็นถึงผู้มีชื่อเสียงในประวัติศาสตร์ เช่น เจ็ดปัญญาชนแห่งป่าไผ่ (竹林七贤) สิบแปดนักปราชญ์ (十八学士) และพระเจ้าโจวเหวินเยี่ยมเยือนนักปราชญ์ (文王访贤) เพื่อเป็นการยกย่องสรรเสริญคุณความดีของนักปราชญ์โบราณ และให้เป็นตัวอย่างอันดีแก่สามัญชน จักรพรรดิเจียจิ้งและว่านลี่ของสมัยราชวงศ์หมิงนับถือในลัทธิเต๋าอย่างเคร่งครัด ส่งผลให้การวาดภาพบุคคลเกี่ยวกับลัทธิเต๋าดำเนินการพัฒนาอย่างมาก (Qing & Tang, 2006) ภาพลักษณ์บุคคลหลักที่ได้แสดงออก ได้แก่ แปดเซียน (八仙) เทพโซ่ว (寿仙) เทพธิดาหมากู (麻姑) เทพชุยซิง (魁星) เป็นต้น โดยตกแต่งด้วยลวดลายเมฆ นกและสัตว์เทพ ตั้งแต่รัชสมัยเฉิงฮว่าจนถึงรัชสมัยเจียจิ้ง และว่านลี่ เป็นช่วงเวลาที่ยิ่งใหญ่ของการวาดภาพบุคคลบนเครื่องเคลือบสมัยราชวงศ์หมิง ด้วยความนิยมของอุปการและนวนิยาย บุคคลในอุปการเริ่มปรากฏขึ้น เรื่องที่ได้รับความนิยมอย่างมากในราชวงศ์หมิง ได้แก่ “ห้องรักหอสาวท” (西厢记) “สามก๊ก” (三国演义) ฯลฯ รัชสมัยว่านลี่ช่วงปลาย ด้วยความขัดแย้งทางสังคมรุนแรงขึ้น โรงงานเตาเผาหลวงต้องหยุดการผลิต (Chen, 2003) ส่งผลกระทบต่อการผลิตภาพวาดบุคคลบนเครื่องเคลือบซึ่งทำให้มีแนวโน้มเสื่อมถอยและจำนวนของภาพวาดลดลง

โดยสรุปแล้วเรื่องราวในภาพวาดบุคคลบนเครื่องเคลือบสมัยราชวงศ์หมิงสามารถจำแนกได้ 4 ประเภท ได้แก่ เรื่องราวในชีวิตจริง เรื่องราวในประวัติศาสตร์ เรื่องราวในตำนาน และเรื่องราวในอุปรากร ดังนี้

ตาราง 1
การจำแนกประเภทของภาพวาดบุคคลบนเครื่องเคลือบสมัยราชวงศ์หมิงและยุคสมัยที่นิยม

ประเภทของเรื่อง	เนื้อหาที่แสดงออก	ยุคสมัยที่นิยม
เรื่องราวในชีวิตจริง	เด็กเล่น	ราชวงศ์หมิงช่วงต้น กลาง และปลาย
	การใช้ชีวิตว่างของหญิงสูงศักดิ์ หญิงสูงศักดิ์และเด็กเล็ก	หลังรัชสมัยเซวียนเต๋อ
เรื่องราวในประวัติศาสตร์	เจ็ดปัญญาชนแห่งปาไผ่ สิบแปดนักปราชญ์ ศาลาหลานถึง	ราชวงศ์หมิงช่วงกลางและปลาย
เรื่องราวในตำนาน	แปดเซียน เทพธิดาหมาгу เทพโจ้ว	หลังรัชสมัยจิ้งไท่
เรื่องราวในอุปรากร	"ห้องรักหอสาวท" "สามก๊ก" "ไซอิ๋ว"	ราชวงศ์หมิงช่วงกลางและปลาย

ภาพวาดบุคคลบนเครื่องเคลือบ พบได้ยากในรัชสมัยชุ่นจื้อของสมัยราชวงศ์ชิงช่วงต้น แต่มีความรุ่งเรืองขึ้นในช่วงรัชสมัยคังซี ในแง่ของเนื้อเรื่องของภาพวาดบุคคลบนเครื่องเคลือบ ราชวงศ์ชิงยังคงดำเนินต่อจากของราชวงศ์หมิง เนื้อเรื่องหลัก ๆ ได้แก่ เด็กเล่น หญิงสูงศักดิ์ นักปราชญ์ บุคคลในอุปรากร บุคคลในตำนาน บุคคลในประวัติศาสตร์ และผู้มีลักษณะพิเศษ เป็นต้น แม้ว่าเนื้อเรื่องที่เกี่ยวกับบุคคลคล้ายคลึงกับของราชวงศ์หมิง แต่ก็มีรายละเอียดที่แตกต่างกันอย่างชัดเจน เช่น ผู้פקดาบพร้อมม้าปรากฏขึ้นในเรื่องราวทางอุปรากรซึ่งแสดงถึงเนื้อหาเกี่ยวกับสงคราม แต่เนื่องจากที่มาและลักษณะของบุคคลไม่ชัดเจน จึงเรียกบุคคลลักษณะนี้ว่าผู้פקดาบม้า

รัชสมัยเฉียนหลง ผู้คนมีความสนใจอย่างมากในศิลปะตะวันตก และเริ่มมีชาวตะวันตกปรากฏขึ้นในภาพวาดบุคคล วิธีการวาดภาพได้รับอิทธิพลอย่างมากจากภาพวาดสีน้ำมัน โดยใบหน้าและลวดลายเสื้อผ้าของบุคคลมีการเปลี่ยนแปลงด้านการใช้สีสว่างและสีเข้ม พื้นหลังของภาพเน้นการแสดงออกของความรู้สึกเชิงพื้นที่ ส่วนภาพวาดเกี่ยวกับบุคคลในตำนาน ประวัติศาสตร์ และอุปรากรนั้น ได้รับการสืบทอดจากราชวงศ์ยุคก่อนซึ่งไม่มีการเปลี่ยนแปลงมากนัก

ประเภทของภาพวาดบุคคลบนเครื่องเคลือบสมัยราชวงศ์ซ่งที่สามารถจำแนกได้ 5 ประเภท ได้แก่ เรื่องราวในชีวิตจริง เรื่องราวในประวัติศาสตร์ เรื่องราวในตำนาน และเรื่องราวในอุปรากร เรื่องที่เกี่ยวกับตะวันตก ดังนี้

ตาราง 2

ประเภทของภาพวาดบุคคลบนเครื่องเคลือบสมัยราชวงศ์ซ่ง

ประเภทของเรื่อง	เนื้อหาที่แสดงออก	ยุคสมัยที่นิยม
เรื่องราวในชีวิตจริง	เด็กเล่น	สมัยราชวงศ์ซ่งช่วงต้นและช่วงกลาง
	หญิงสูงศักดิ์	สมัยราชวงศ์ซ่งช่วงต้นและช่วงกลาง
เรื่องราวในประวัติศาสตร์	เจ็ดปัญญาชนแห่งปาไผ่ สิบแปดนักปราชญ์ บุคคลสำคัญทางประวัติศาสตร์	สมัยราชวงศ์ซ่งช่วงต้นและช่วงกลาง
เรื่องราวในตำนาน	บุคคลในหนังสือบันทึก “หูซวงฝู” แปดเซียน เทพขลุ่ยเซเป็ดดาหมากู เทพชานซิง	หลังจากรัชสมัยจักรพรรดิเจียซิง ตลอดยุคสมัยราชวงศ์ซ่ง
เรื่องราวในอุปรากร	“ห้องรักหอสาวท” “สาวหงฝู” “ซ้องกั๋ง” “สามก๊ก”	ตลอดยุคสมัยราชวงศ์ซ่ง
เรื่องที่เกี่ยวข้องกับตะวันตก	ชาวตะวันตก ตำนานตะวันตก	รัชสมัยเฉียนหลง

จากภาพรวมเห็นได้ว่า ภาพวาดบุคคลบนเครื่องเคลือบของเมืองจิ้งเต๋อเจิ้น เริ่มต้นจากเรื่องราวเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ในสมัยราชวงศ์หยวน และราชวงศ์หมิงเป็นช่วงเวลาที่มีการพัฒนามากของภาพวาดบุคคลบนเครื่องเคลือบ เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับเรื่องราวในประวัติศาสตร์ เรื่องราวในตำนาน เรื่องราวในอุปรากรและเรื่องราวในชีวิตจริงปรากฏขึ้น เนื้อเรื่องของภาพวาดสมัยราชวงศ์ซ่งนั้นโดยพื้นฐานแล้วเหมือนกับภาพวาดของราชวงศ์หมิง แต่มีการเปลี่ยนแปลงเล็กน้อย เช่น มีเด็กจำนวนมากและมีฉากตระการตามากยิ่งขึ้นในภาพวาดสมัยราชวงศ์ซ่ง ชุดแต่งกายของสตรีเริ่มมีชุดกิ๋นฟ้าแมนจูปรากฏขึ้น และมีชาวตะวันตกปรากฏในภาพวาด

2. สุนทรียภาพทางศิลปะและความหมายแฝงทางวัฒนธรรมของภาพวาดบุคคลบนเครื่องเคลือบเมืองจิ้งเต๋อเจิ้นในสมัยราชวงศ์หมิงและชิง

งานวิจัยนี้ได้ศึกษาสุนทรียภาพของภาพวาดบุคคลบนเครื่องเคลือบโดยผ่านการวิเคราะห์ด้านเนื้อหาและรูปแบบการแสดงออก วิเคราะห์ความเกี่ยวข้องระหว่างภาพของภาพวาดบุคคลบนเครื่องเคลือบกับสังคม ศาสนา ความเชื่อ และประเพณี โดยผ่านการศึกษาเนื้อเรื่องของภาพวาดบุคคลบนเครื่องเคลือบ เนื่องจากภาพวาดบุคคล

บนเครื่องเคลือบในสมัยราชวงศ์หมิงและชิงมีเนื้อหาหลากหลาย งานวิจัยนี้จึงได้คัดเลือกหนึ่งเรื่องที่มีเนื้อหาโดดเด่นของแต่ละประเภทเพื่อการวิเคราะห์และการวิจัย

2.1. เรื่องราวในตำนาน–แปดเซียนถวายนวันประสูติ

แปดเซียนปรากฏขึ้นตั้งแต่สมัยราชวงศ์ฮั่น ในการพัฒนาทางประวัติศาสตร์ตัวละครของแปดเซียนอาจมีความแตกต่างกันด้านยุคสมัย สถานะ อาชีพ และประสบการณ์ เดิมทีบุคคลเหล่านี้จะกระจัดกระจายกันอยู่ในนิทานเรื่องต่าง ๆ นวนิยายเรื่อง “ตงอิ่ว” (东游记) ประพันธ์โดย Wu Yuantai ในรัชสมัยเจียจิ้งของราชวงศ์หมิง ได้กำหนดเขียนทั้งแปดองค์ ได้แก่ เกียโก่วหลี่ (铁拐李) ฮั่นจงหลี่ (汉钟离) หลวี่ตังปิน (吕洞宾) หานเซียงจื่อ (韩湘子) เทอเซียนกู (何仙姑) หลานไฉเหอ (蓝采和) เฉาถั่วจั่ว (曹国舅) และจางกั่วเหลา (张果老)

แปดเซียนถวายนวันประสูติได้รับการพัฒนาขึ้นบนพื้นฐานของเรื่องราวการเฉลิมฉลองวันเกิดในราชวงศ์ซ่ง แม้ว่าเนื้อหาการแสดงจะเป็นเรื่องเกี่ยวกับตำนาน แต่ส่วนใหญ่ได้รับการส่งเสริมในรูปแบบของอุปรากรในช่วงราชวงศ์หมิงและชิง และได้รับการสนับสนุนจากพระราชวงศ์และสามัญชน

งานเคลือบลายภาพวาดเทพเซียนถวายนวันประสูติ (ภาพ 3) ปัจจุบันเก็บสะสมไว้ในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติเซี่ยงไฮ้ เป็นผลงานของรัชสมัยเจียจิ้งของราชวงศ์หมิง ภาพแสดงถึงฉากของแปดเซียนและเทพโซ่ว (寿仙) ไปร่วมงานประสูติของเจ้าแม่ซีหวังหมู่ (西王母) ภาพวาดใช้วิธีการตกแต่งด้วยสีลายคราม และตัวบุคคลในภาพวาดแบ่งออกเป็นสามกลุ่ม สร้างโครงสร้างภาพแบบสามเหลี่ยม ซึ่งเทพโซ่วมีสถานะสูงส่งและมองดูเหล่าเทพเซียนด้วยความกรุณา และผู้เป็นเซียนก็ทักทายกัน ก่อให้เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวบุคคล

ภาพ 3

งานเคลือบลายภาพวาดเทพเซียนถวายนวันประสูติ

หมายเหตุ. จาก พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติเซี่ยงไฮ้ โดย ผู้วิจัย และคณะ (2566)

ผู้วิจัยได้คัดเลือกตอนหนึ่งในบทอุปการเกี่ยวกับแปดเซียนถวายเป็นประสูติ
ในต้นฉบับสมัยราชวงศ์ชิง ดังนี้

เนื้อข้อร้อง:

(จื่อกุ้ยลิ่ง) ฮั่นจงหลี่ ยืนถวายเป็นขอจื่อโฉง

(หลู่ยั้บร้อง) หลวี่ตังปิ่น ถือแก้วทองคำที่เต็มไปด้วยเหล้าวีเย

(จางซั้บร้อง) จางกั้วเหล้าถือนเทียนพันปีไว้อย่างสูง

(หลานซั้บร้อง) หลานไฉ่เหอสมเสื่อแขนยาวร่าเริงน้อย

(เฉาซั้บร้อง) เฉากั้วจิวถือนม้อายุยืน

(หลี่ซั้บร้อง) เยว่คงมู่ประคองไม้ค้ำเหล็กถวายเป็นให้มีอายุยืนยาว

(หานซั้บร้อง) หานเซียงจื่อมอบดอกโบตั๋น

(เหอซั้บร้อง) ถวายเต้าอมตะ ถวายเต้าอมตะ เหนือเซียงกุ่ล่งลอยด้วยกระซอน

(Wu Guangzheng, 2006)

อุปการโบราณเรื่องจื่อกุ้ยลิ่ง (折桂令) สะท้อนให้เห็นถึงของขวัญที่ถวาย
โดยแปดเซียนในวันประสูติ ของขวัญที่ถวายในวันประสูติเหล่านี้มีความหมายพิเศษ
ในวัฒนธรรมจีน เชื่อว่าเมื่อรับประทานเหล้าวีเยและนม้อายุยืนแล้วจะอายุยืน
ส่วนขอจื่อโฉง เทียนอายุพันปี ฯลฯ มีพลังพิเศษในการกำจัดภัยพิบัติ การถวายทรัพย์สินสมบัติ
เหล่านี้เป็นการแสดงความปรารถนาดีแก่เจ้าของวันเกิด

จากรูปภาพเห็นได้ว่า เจ้าแม่ซีหวังหมู่ไม่ได้ปรากฏในภาพแปดเซียนถวายพร
วันประสูติของจางเคลือบ อาจด้วยเหตุว่าผู้คนที่ซื้อจางเคลือบในเวลานั้น มีวัตถุประสงค์
เพื่อเอาไปให้กับเจ้าของวันเกิด หากเจ้าแม่ซีหวังหมู่ได้ปรากฏในภาพวาด จะกลายเป็น
การฉลองวันประสูติให้กับเจ้าแม่ซีหวังหมู่แต่ไม่ได้ฉลองให้กับเจ้าของวันเกิด ซึ่งได้ใช้วิธี
การเปรียบเทียบ ณ ที่นี้ เพื่ออวยพรให้เจ้าของวันเกิดมีอายุยืนยาวเหมือนเจ้าแม่ซีหวังหมู่
ในประเทศจีนโบราณ เครื่องใช้ที่ตกแต่งด้วยภาพวาดแปดเซียนถวายพรวันประสูติมักจะถูก
นำมาเป็นของขวัญวันเกิดให้กับเพศชาย และเครื่องใช้ที่ตกแต่งด้วยภาพวาดเทพธิดาหมากู
ถวายพรวันประสูติมักจะถูกนำมาเป็นของขวัญวันเกิดให้กับเพศหญิง (Liu Lejun, personal
communication, June 4, 2023)

2.2. เรื่องราวในอุปการ-ห้องรักหอสาวท

“ห้องรักหอสาวท”เป็นบทอุปการของหวังซือฝูแห่งราชวงศ์หยวน เรื่องเล่า
ห้องรักหอสาวทเริ่มปรากฏตั้งแต่สมัยราชวงศ์ถัง ต้นแบบของเรื่องดังกล่าวมาจากเรื่อง
“เงินฮู่จี้” (真会记) ของ Yuan Zhen แต่ตอนจบทำให้ผู้ชมรู้สึกเสียดายในระหว่าง
การพัฒนาทางประวัติศาสตร์ เรื่อง “ห้องรักหอสาวท” มีการเปลี่ยนแปลง ด้วยตอนจบ

สุดท้ายจบลงอย่างมีความสุข ซึ่งแตกต่างไปจากราวงศ์ถึงอย่างสิ้นเชิง และ Wang Shifu แห่งราชวงศ์หยวนได้เสริมเนื้อหาให้เป็นบทอุปรากรที่มีตัวละครหลายคน ละครเรื่องนี้บอกเล่าเรื่องราวของจางเซิงและชุยอิงอิง ผู้ซึ่งได้รับความช่วยเหลือจากหงเหินยงซึ่งสาวใช้ได้ฝ่าฟันข้อจำกัดด้านจริยธรรมและความยากลำบากต่าง ๆ ของระบบศักดินาในชีวิตจริง และในที่สุดก็ได้ครองคู่กันตลอดไป

งานเคลือบลายภาพวาดห้องรักหอสาวทของรัชสมัยคังซีราชวงศ์ชิง (ภาพ 4) ที่เก็บสะสมไว้ในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติเซรามิกจีนแห่งจิ้งเต๋อเจิ้น เนื้อหาในภาพเล่าถึงชุยอิงอิงฟังซิม ในยามค่ำ ภาพวาดลงสีด้วยสีลายครามและสีโหย่วหลี่หิง (ลงสีแดงก่อนเคลือบ) ตัวบุคคลและอาคารโดยรวมเป็นสีลายครามทั้งหมด สีโหย่วหลี่หิงมีบทบาทในการประดับ ซึ่งทำให้ภาพมีชีวิตชีวาและบรรยากาศที่สดใสมากขึ้น

ภาพ 4

ห้องรักหอสาวท - ชุยอิงอิงฟังซิมในยามค่ำ

หมายเหตุ. จาก พิพิธภัณฑสถานเซรามิกจีนแห่งจิ้งเต๋อเจิ้น โดย ผู้วิจัย และคณะ (2566)

เนื้อหาเพลง:

เข้าฟังใกล้ที่หน้าต่างห้องอ่านหนังสือ

(หง กล่าว) พี่จ๊ะ ฟังทางนี้ ข้าไปดูสุหยิน ประเดี๋ยวก็มา

(ไม่ กล่าว) คนที่อยู่นอกหน้าต่าง คงต้องเป็นแม่นางแน่ ฉันทจะดีดสายเล่นเพลง

“เฟิงฉิวหวง” (凤求凰) สมัยเกาซือหม่าเซียงหู่¹ (司马相如) ได้แต่งบทนี้ขึ้นมา จึงทำให้สมปรารถนาในความรัก แม้ว่าฉันไม่สามารถ เทียบกับเซียงหู่ได้ แต่ฉันหวังว่าแม่นางจะให้ใจเหมือนเหวินจวน (ขั้บร้อง) หญิงงามคนหนึ่ง แรกพบก็มีอาสึมเลือน วันใดที่ไม่พบอดคิดถึงไม่ได้ นกเฟิงโฉบบินตามหานกหวงจากทั่วทุกมุมโลก แต่น่าเสียดายที่หญิงงามไม่ได้อยู่ใกล้ฉัน ดิดสายให้เสียงดนตรีพุดแทนความในใจ เมื่อไหร่จะได้พบ ช่วยปลอบใจดวงนี้ที่ยังคงคอย อยากจะเคียงคู่กับเธอ และมีเธอจับมือเคียงข้างกัน

(ด้าน กล่าว) เล่นได้ดีจริง ถ้อยคำเศร้าสร้อย ให้ความจริงใจ อ้างว้างเหมือนนกกระเรียนบนฟ้า ทำให้ฉันอดน้ำตาไหลไม่ได้เมื่อได้ยินเสียงดนตรีดังนี้ (Wang & Zhang, 2021)

การสมรสในสมัยโบราณสามารถส่งผลกระทบต่อการพัฒนาของครอบครัว ดังนั้นผู้ปกครองจึงใช้รูปแบบการบังคับและออกคำสั่งในการแต่งงานของลูกๆ การตามหาคู่รักด้วยความชอบใจของตนเองเป็นเรื่องที่ไม่ถูกยอมรับจากสังคม อย่างไรก็ตาม จุดเปลี่ยนที่สำคัญเกิดขึ้นในราชวงศ์หมิงและชิง อาจเพราะว่าทั้งราชวงศ์หยวนและชิง ต่างเป็นชนกลุ่มน้อยและได้รับอิทธิพลจากสังคมศักดินาน้อย และอีกประการหนึ่งคือสมัยราชวงศ์หมิงและชิง ทุนนิยมกำลังแตกหน่อและชนชั้นพลเมืองก่อตัวขึ้น มีความต้องการพิเศษสำหรับรูปแบบทางวัฒนธรรมใหม่

2.3. เรื่องราวในประวัติศาสตร์-เจ็ดปัญญาชนแห่งปาไผ่

เจ็ดปัญญาชนแห่งปาไผ่ปรากฏตัวครั้งแรกในหนังสือชีวประวัติจินจี้คัง ปัญญาชนทั้งเจ็ดคนนี้ได้แก่ จี้คัง (嵇康) หยวนจี (阮籍) ซานเทา (山涛) เซียงชีว (向秀) หลิวหลิง (刘伶) หวานหยง (王戎) และหยวนเสียน (阮咸) โดยจี้คังและหยวนเสียนเป็นผู้นำ (Fang, 1997) พวกเขาเคยอยู่อย่างสันโดษด้วยกันในป่าลึก ชอบเรียนปรัชญาความคิดของเหลาจื๋อและจางจื๋อ แต่เมื่อจี้คังถูกประหารชีวิต พวกเขาจึงแยกจากกันไป

จี้คัง (ค.ศ. 223-262) ถากถางอำนาจปกครองของตระกูลซือหม่าด้วยหนังสือ “ก่วนซ่ายลุน” (管蔡论) ถูกจองขุยใส่ร้ายและถูกคุมขัง และมีลูกศิษย์ 3,000 คน เขียนจดหมายขอรับรองให้ยกโทษให้แก่จี้คัง จี้คังยังมีระดับการฝึกฝนทางด้านดนตรีลึกซึ้งและชำนาญบรรเลงเพลง “กวงหลิงซาน” (广陵散) หยวนจี (ค.ศ. 210-263)

¹ ซือหม่าเซียงหู่เป็นนักเขียนที่มีชื่อเสียงในราชวงศ์ฮั่นตะวันตก เขาชอบใจเหวินจวน ดังนั้น เขาจึงเปรียบเทียบกับตนเองเป็นนกเฟิงและตามจับนกหวง จนแต่งร้อยแก้วบทกวีแสนไพเราะ “เฟิงฉิวหวง” ขึ้นมา ใจเหวินจวนรู้สึกซาบซึ้งใจมากและได้เป็นคู่ครองกันที่สุดในที่สุด

ชอบเรียนปรัชญาความคิดของเหลาจื๋อและจวงจื๋อ หลังจากจี้คังถูกประหารชีวิตและด้วยแรงกดดันทางการเมือง หยวนจี้ร่างหนังสือชักชวนให้แก่ขุนนางเจิ้งชงเพื่อชักชวนซือหม่าจ้าวเข้าเฝ้าและรับพระราชทาน เซียงจื๋ว (ค.ศ. 227-272) เป็นคนที่ตัดขาดจากโลกภายนอกและอยู่อย่างสันโดษ มีบุคลิกค่อนข้างอ่อนโยน ชำนาญด้านการเขียนหนังสือและการวิจารณ์ ประพันธ์หนังสือเรื่อง “จวงจื๋อ” (庄子) หลิวหลิง (ค.ศ. 221-300) ขึ้นชอบสุรา นักการเมืองของซือหม่าพยายามชักชวนให้เขาทำงานให้แก่ตระกูลซือหม่า เขาเคยมีคำพูดหลังเมามายว่า “ฉันถือท้องฟ้าและแผ่นดินเป็นอาคารที่อยู่ของฉัน บ้านเรือนเสมือนเสื้อผ้าและกางเกงของฉัน พวกคุณเข้ามาในกางเกงของฉันทำไม” ซานเทา (ค.ศ. 205-283) เป็นเครือญาติของตระกูลซือหม่า และตำแหน่งตำแหน่งทางราชการสูงถึงต้าซืออู (大司徒 เทียบเท่ากับนายกรัฐมนตรี ตำแหน่งเจ้าหน้าที่ที่ได้รับการเลือกตั้งของประเทศ) ซึ่งอยู่ในตำแหน่งสูงแต่ดำเนินชีวิตอย่างซื่อสัตย์และสุจริต หวานหยง (ค.ศ. 234-305) ได้รับตำแหน่งสูงถึงซืออู (司徒) ชอบดื่มสุราและมักเดินทางพักผ่อนในป่าไผ่กับหยวนจี้ และหยวนเสียน (ไม่ระบุเวลาเกิด) ชำนาญด้านดนตรี และประดิษฐ์เครื่องดนตรีหฺว่น (เครื่องดนตรีประเภทเครื่องดีด)

ภาพ 5

ขามภาพวาดเจ็ดปัญญาชนแห่งป่าไผ่ (บางส่วน)

หมายเหตุ. จาก พิพิธภัณฑ์เซรามิกจีนแห่งจี้เต๋อเจิ้น โดย ผู้วิจัย และคณะ (2566)

ขามลายภาพวาดเจ็ดปัญญาชนแห่งป่าไผ่ที่รวบรวมโดยพิพิธภัณฑ์เซรามิกจีนแห่งจี้เต๋อเจิ้น (ภาพ 5) ในรัชสมัยคังซีของราชวงศ์ชิง โดยใช้องค์ประกอบชุดเดียวแบบภาพวาดจีน ซึ่งองค์ประกอบไม่มีความเกี่ยวข้องโดยตรงในภาพรวม แต่มีความเชื่อมโยง

ที่แฝงระหว่างบุคคลในภาพ เช่น ภาพเรื่อง “เซียงชีวเขียนหนังสือรำลึกถึงอดีต” เรื่องที่เซียงชีวบรรยายถึงก็เป็นเรื่องของจีคังบรรเลงขิม หวานหยงกำลังแคะหูดูเหมือนว่าต้องการได้ยินเสียงเพลงขิมของจีคังให้ชัดเจน

เจ็ดปัญญาชนแห่งป่าไม้แต่ละคนมีบุคลิกของตัวเอง เช่น ความโอหังและถือดีของจีคัง ความเศร้าโศกและความขุ่นเคืองของหยวนจี ความเฉยชาของหลิวหลิง ผู้กอบกู้ซานเทา และความอ่อนโยนของเซียงชีว พวกเขาต่อสู้กับระบอบการปกครองที่กดขี่ของชื่อหม่าด้วยวิธีต่าง ๆ

2.4. เรื่องราวในชีวิตจริง-วิทยศิลป์สี่แขนง

วิทยศิลป์สี่แขนง ได้แก่ พิน หมากล่อม ลายมืออักษรศิลป์ และจิตรกรรมวาดเขียน เป็นศิลปะที่ได้รับความนิยมและต้องเชี่ยวชาญของบัณฑิตชาวจีนโบราณ และเป็นส่วนหนึ่งที่แสดงถึงชีวิตที่สูงส่งจากทางศิลปะ

แจกันเคลือบลายภาพวาดวิทยศิลป์สี่แขนงที่รวบรวมโดยพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติเซรามิกจีนแห่งจิ่งเต๋อเจิน (ภาพ 6 และ ภาพ 7) ภาพวาดมีตัวละครทั้งหมด 14 ตัวละครจำแนกออกเป็นกลุ่มเล่นหมากล่อม หญิงสาวกำลังมองหน้ากัน รวบรวมว่าคู่เล่นต่างก็รู้สึกถึงความเข้มข้นของเกมแต่ผู้เล่นมีท่าทางที่สง่างาม ส่วนกลุ่มเล่นนก มีคนรับใช้กำลังปรนนิบัติเจ้านาย เด็กสองคนกำลังอ่านหนังสืออยู่ข้าง ๆ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงสภาพชีวิตที่สงบสุขของชนชั้นสูง กลุ่มวาดภาพและคัดลายมืออักษรศิลป์ดูเหมือนกำลังคิดว่าจะเขียนอะไรและจะวาดอะไร จากท่าทางของตัวละครได้สะท้อนให้เห็นอย่างชัดเจนถึงการสังเกตชีวิตที่ละเอียดอ่อนของผู้วาดภาพ

ภาพ 6 และ ภาพ 7

ส่วนหนึ่งของแจกันเคลือบลายภาพวาดวิทยศิลป์สี่แขนง

หมายเหตุ. จาก พิพิธภัณฑสถานเซรามิกจีนแห่งจิ่งเต๋อเจิน โดย ผู้วิจัย และคณะ (2566)

สมัยโบราณ การเล่นเกม การเล่นหมากรุก การเขียนพู่กัน และการวาดภาพ เป็นเรื่องที่สามารถฝึกได้เฉพาะเพศชายซึ่งเป็นวิธีการหนึ่งเพื่อฝึกจิตใจและปฏิบัติตัว สำหรับ เพศหญิงส่วนใหญ่มีหน้าที่ดูแลสามี ลูก และภารกิจในครอบครัว ภาพวิทยศิลป์ที่แขนง แสดงถึงชีวิตทางสังคมและสถานะของเพศหญิงในครอบครัวของสมัยราชวงศ์หมิงและ ราชวงศ์ชิง

สืลายครามในภาพวาดบนเครื่องเคลือบของราชวงศ์หมิงและชิงนั้น มีความสว่าง และสง่างาม มีการเปลี่ยนแปลงด้านเฉดสี และบางครั้งก็ประดับด้วยไยว่หลี่หัง (ลงสีแดง ก่อนเคลือบ) ส่วนหัวฉาย (ห่าสี) นั้นมีสีสันสดใส และลงสีอย่างบางเบา องค์ประกอบ ของภาพวาดให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์ที่สะท้อนระหว่างตัวละคร ภาพวาดบน เครื่องเคลือบส่วนใหญ่จะกระจายออกไปตามรูปทรงของภาชนะ ยกเว้นงานเครื่องเคลือบ จะมีภาพวาดแบบเรียบแบน ในแง่ของความหมายแฝงทางวัฒนธรรม ได้แสดงถึงวัฒนธรรม การฉลองวันเกิดที่มีความหมายอันเป็นมงคล วัฒนธรรมพลเมืองที่ท่าลายระบบศักดินา วัฒนธรรมปราชญ์ที่รักษาบุคลิกอันสูงส่งในยุคสมัยที่ยากลำบาก และวัฒนธรรมสิทธิสตรี นิยมที่แสดงถึงสถานะของสตรีที่สูงขึ้น เป็นต้น ได้สะท้อนให้เห็นถึงขนบธรรมเนียมและ สภาพชีวิตของจีนโบราณอันยาวนาน

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาประวัติการพัฒนาศิลปะ การจำแนกประเภท สุนทรียภาพทางศิลปะ และความหมายแฝงทางวัฒนธรรมของภาพวาดบุคคลบนเครื่องเคลือบสมัยราชวงศ์หมิง และชิง ผู้วิจัยได้ข้อสรุปดังต่อไปนี้

1. ช่วงเวลาการพัฒนาสำคัญของภาพวาดบุคคลบนเครื่องเคลือบ ในจีนต่อเนื่องตั้งแต่ราชสมัยเจียจิ้งและว่านหลี่ของราชวงศ์หมิงไปจนถึงราชสมัยเฉียนหลง ช่วงปลาย มีแนวทางการพัฒนาที่สมบูรณ์มากขึ้น ในแง่ของเนื้อหา สมัยราชวงศ์หยวนมีเพียง เรื่องราวทางประวัติศาสตร์ จนถึงราชวงศ์หมิงได้พัฒนาเรื่องราวในประวัติศาสตร์ เรื่องราว ในชีวิตจริง เรื่องราวในตำนาน และเรื่องราวในอุปรากรขึ้นมา ในสมัยราชวงศ์ชิง นอกจาก เรื่องราวประเภทดังกล่าวแล้ว ยังปรากฏเรื่องเกี่ยวกับตะวันตกด้วย

2. ภาพวาดบุคคลบนเครื่องเคลือบของสมัยราชวงศ์หมิงและชิงให้ความสนใจ กับรูปแบบทางสุนทรียภาพ เช่น การสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวบุคคล ความสัมพันธ์ ระหว่างองค์ประกอบหลักและรอง การจับคู่สี ฯลฯ

การประยุกต์ใช้เนื้อหาจากเรื่องราวประเภทต่าง ๆ ทำให้ภาพวาดบุคคลบนเครื่องเคลือบมีความหมายแฝงทางวัฒนธรรมที่หลากหลายมากขึ้น คนสมัยโบราณมีความเชื่อในการบำเพ็ญเป็นเซียนและอยากจะมีอายุยืนยาว ดังนั้นเรื่องราวของแปดเซียนถวายนับประสูติจึงได้สืบทอดกันมาอย่างยาวนาน เรื่องห้องรักหอสวาทเป็นการขัดต่อกฎเกณฑ์ของสังคมศักดินาที่กำหนดให้ผู้หญิงต้องทำตามหลักสามเชื่อฟังสี่จรรยา บุคคลในเรื่องดังกล่าวมุ่งแสวงหาอิสรภาพ ความเสมอภาค และความรัก แสดงให้เห็นถึงการตื่นตัวของวัฒนธรรมพลเมืองที่เกิดขึ้นใหม่ ปัญญาชนแห่งป่าไผ่ทั้งเจ็ดยังคงรักษาความรู้สึกลึกซึ้งสูงส่งในยุคแห่งความโกลาหล ดังนั้นปัญญาชนทั้งเจ็ดจึงกลายเป็นผู้มีชื่อเสียงในจินตนิมิต การเกิดขึ้นของวิทยศิลป์ที่แขนงของผู้หญิงแสดงให้เห็นว่าในช่วงเวลานี้ด้วยเสรีภาพทางการเมืองและการพัฒนาทางเศรษฐกิจ และชนชั้นพลเมืองที่มีชีวิตมั่งคั่งก็เกิดขึ้นในเมือง การปลดปล่อยจิตใจทำให้เรื่องที่ไม่ได้ยิ่งใหญ่และไม่เกี่ยวกับการศึกษาก็ได้รับการพัฒนาเช่นกัน ซึ่งสอดคล้องกับสุนทรียภาพของสามัญชนทั่วไป

อภิปรายผลการวิจัย

เมื่อพิจารณาจากพัฒนาการของภาพวาดบุคคลบนเครื่องเคลือบในสมัยราชวงศ์หมิงและชิง ถือเป็นกระบวนการที่ค่อย ๆ สมบูรณ์มากขึ้น จากมุมมองของประวัติศาสตร์วิทยาเรื่องประเภท ประกอบด้วยปัจจัยหลายประการ เช่น ประเพณีพื้นบ้าน ความเชื่อ การเมือง และสังคม เป็นต้น

เมื่อพิจารณาจากสุนทรียภาพทางศิลปะของภาพวาดบุคคลบนเครื่องเคลือบในสมัยราชวงศ์หมิงและชิง ผู้สร้างได้ให้ความสนใจกับองค์ประกอบของภาพและการเปลี่ยนแปลงเจตคติในระหว่างกระบวนการวาดภาพ และถ่ายทอดแนวคิดเฉพาะผ่านเรื่องใดเรื่องหนึ่งของเนื้อหาในภาพวาด เช่น ความนิยมในเรื่องสิริมงคล โชคลาภ สุขภาพที่ดี และอายุยืนยาวของคนทั่วไป ความปรารถนาของประชาชนในการทำลายพันธนาการศักดินา และความหวังในความรักที่อิสระ การแสวงหาความเสมอภาคของสตรีในสังคมแห่งครอบครัวโดยผู้ชาย ฯลฯ ภาพวาดบุคคลบนเครื่องเคลือบเหล่านี้รวบรวมความหมายแฝงทางวัฒนธรรมที่หลากหลายและยังแสดงถึงมุมมองทางจิตวิญญาณของประชาชนในสมัยราชวงศ์หมิงและชิง

ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเกี่ยวกับสุนทรียภาพทางศิลปะและความหมายแฝงทางวัฒนธรรมของภาพวาดบุคคลบนเครื่องเคลือบช่วยให้ผู้ที่สนใจ เข้าใจภาพวาดบุคคลบนเครื่องเคลือบในสมัยราชวงศ์หมิงและชิงได้ดีขึ้น การวิจัยในอนาคตยังสามารถมุ่งเน้นไปที่การเผยแพร่และการสืบทอดของการภาพวาดบุคคลบนเครื่องเคลือบ ค้นหาวิธีการเผยแพร่วัฒนธรรมดั้งเดิมเหล่านี้ไปยังผู้ชมทั่วไป และค้นหารูปแบบสร้างสรรค์ใหม่ที่ตอบสนองความต้องการทางสุนทรียภาพของคนยุคใหม่เพื่อให้ศิลปะภาพวาดบุคคลบนเครื่องเคลือบได้รับการพัฒนาในยุคสมัยใหม่และสืบทอดอย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- Chen, P. (2008). **“History of Western Art History”**. China Academy of Art Press.
- Cheng, T. (1960). **“Fuliang County Chronicles”**. Jiangxi Provincial Library.
- Chen, W. (2003). **“Chinese Ancient Ceramics”**. Shanghai Bookstore Press.
- Fang, X. (1997). **“Twenty-Four Histories-History of Jin Dynasty”**. Zhonghua Book Company.
- Qing, X. & Tang, D. (2006). **“History of Taoism”**. Jiangsu People’s Publishing House.
- Lan, P., Zheng, T. & Lian, M. (2004). **“Jingdezhen Pottery Record Illustrated Commentary”**. Shandong Pictorial Publishing House.
- Liu, L. (2019). **“Research on Stories and Images of Colorful Porcelain Characters in Jingdezhen in the Late Ming and Early Qing Dynasties”**. Jiangsu Phoenix Fine Arts Publishing House.
- Tie, Y. (2004). **“Identification of Ming and Qing Porcelain Decorations-Figure Scrolls”**. Hualing Publishing House.
- Wang, S. & Zhang, Y. (2021). **“Romance of the West Chamber”**. People’s Literature Publishing House.
- Wei, D. (2012). **“A study on the patterns of Jingdezhen porcelain for teaching children during the Ming and Qing Dynasties”**. [Unpublished Postgraduate Thesis]. Jingdezhen Ceramics University.

Wu, G. (2006). “Systematic Study of the Story of the Eight Immortals-
The Construction and Evolution of the Neidan Taoist Myth”.

Zhonghua Book Company.

Zhang, J. (2012). “Notes from Nanyao”. Guangxi Normal University Press.

